«Η Αυγή της Κυριακής» 1 Δεκ '85

Ο Λαπαθιώτης και πάλι

Του Τάσου Βουρνά

ΤΑΣΟΣ ΚΟΡΦΗΣ: «Ναπολέων Λαπαθιώτης». Συμβολή στη μελέτη της ζωής και του έργου του. Σελ. 190. Εκδόσεις: «Πρόσπερος».

ΠΑΙΡΝΩ αφορμή από ένα αξιόλογο βιβλίο που κυκλοφόρησε πρόσφατα, τη μελέτη του ποιητή και στοχαστή Τάσου Κόρφη (και ναυάρχου, θα πρόσθετα· γιατί λίγοι ξέρουν ότι κάτω από τον διανοούμενο με το πολυποίκιλο και αξιολογότατο έργο κρύβεται ο ναύαρχος Αναστάσιος Ρομποτής, απόστρατος τώρα, που στο πρόσφατο παρελθόν υπήρξε και αρχηγός του Στόλου), για τον ποιητή Ναπολέοντα Λαπαθιώτη. Συμβολή στη μελέτη της ζωής και του έργου του τιτλοφορεί ο συγγραφέας τη μελέτη του και είναι πράγματι ένα πολυεδρικό κοίταγμα ενός ποιητικού ταλέντου που πέρασε από τα γράμματά μας αφήνοντας την προσωπική του σφραγίδα για να στρέψει τέλος την κάννη ενός όπλου στον κρόταφό του, όπως ο Καρυωτάκης, το 1943, όταν κατάλαβε ότι το μέλλον ερχόταν με σιδερένια βήματα για ν' αποκαταστήσει μια νέα ισορροπία πραγμάτων στον κόσμο που άφηνε πίσω τη δική του περιθωριακή ευαισθησία, σε μια κρίσιμη γι' αυτόν υπαρξιακή στιγμή, που το πιο φριχτό πλήγμα για τη συνείδησή του ήταν το γήρασμα του σώματος και της ψυχής του. Χωρίς καμιά κακία, χωρίς καμιά διάθεση να εμπλακεί σαν εμπόδιο στην εξέλιξη του κόσμου, ενός κόσμου δικαιοσύνης, που, όπως θα ιδούμε, είχε αποδεχτεί από τα νιάτα του, βέβαιος ότι προσωπικά δεν μπορούσε να βοηθήσει, προτίμησε να παραμερίσει για να περάσει το καινούργιο που ερχόταν, αφήνοντας στο χώμα τα ίχνη από τις χιλιοματωμένες πατούσες του. Και καλώντας τον ΕΛΑΣ της συνοικίας του πρόσφερε τα όπλα του πατέρα του στρατηγού Ναπολέοντα Λαπαθιώτη για να διασφαλιστούν στα χέρια των μαχητών των Εξαρχείων, κράτησε μόνο μια σφαίρα για τον εαυτό του. Και μ' αυτή έβαλε «σαν έτοιμος από καιρό, σαν θαρραλέος» τέρμα σε μια ζωή που τη θεωρούσε βιολογικά πια ανεπίκαιρη και ποιητικά τελειωμένη.

★

Η ιδεολογία του Λαπαθιώτη έχει παλιότερες από την Εθνική Αντίσταση καταβολές στην Αριστερά, όπως αποδεικνύουν κάποιες προσωπικές του υπογραμμίσεις στα γραφτά του. Η αρχική ιδεολογική του υποδομή ξεκινά από το οικογενειακό του περιβάλλον. Ο πατέρας του, στρατηγός Λεωνίδας Λαπαθιώτης, ήταν από τους λίγους ανώτερους δημοκρατικούς βαθμοφόρους που προσχώρησαν στο Κίνημα του Γουδί (1909) και που κράτησε το υπουργείο Στρατιωτικών στη νέα κυβέρνηση που σχημάτισε ο Ελευθέριος Βενιζέλος σαν εντολοδόχος της κίνησης των αξιωματικών με τη λαϊκή συγκατάβαση.

Υπάρχει και ανιχνεύεται στις ιδέες του Ναπολέοντα Λαπαθιώτη μια αδιάκοπη πορεία προς τα Αριστερά. Από το Μάη του 1914 οπότε με την επιστολή του – Μανιφέστο που δημοσιεύτηκε στην «Ακρόπολη» φαίνεται να επηρεάζεται από νιτσεϊκές ιδέες (είναι περίεργο πώς ολόκληρη η Αριστερά των πνευματικών πατέρων των γραμμάτων μας επηρεάστηκε από το Νίτσε, όπως ο Καζαντζάκης, Θεοτόκης, Αυγέρης, Καμπύσης, Σικελιανός και τόσοι άλλοι στα πρώτα τους βήματα) ο Λαπαθιώτης δεν φαίνεται να συνέχισε τη θητεία του στις ιδέες του Γερμανού ιδεαλιστή και κήρυκα του αυταρχικού κράτους. Η ιδεολογία του Λαπαθιώτη διολισθαίνει ολοένα προς τα Αριστερά ώσπου το 1932 δημοσιεύει ανοιχτά στο περιοδικό **«Νέοι Πρωτοπόροι»** (3.2.1932) το ποίημά του **«Τραγούδι για το ξύπνημα του προλετάριου».** Η ιδεολογική του τοποθέτηση τεκμηριώνεται και από τις μουσικές του συνθέσεις — γιατί ο Λαπαθιώτης έπαιζε ωραίο πιάνο και συνέθετε μουσική. Ο Κόρφης αναφέρει ότι το σύνολο των μουσικών συνθέσεων του Λαπαθιώτη είναι 154. Ανάμεσα σ' αυτές, κλασικίζουσες και μη, συγκαταλέγονται ένας ύμνος στη δημοκρατία σε μορφή θούριου, ένα θούριο αντιπολεμικό, ένα τραγούδι για τον εργάτη, το τραγούδι της Κόκκινης παντιέρας, η Διεθνής δηλαδή πάνω σε στίχους δικούς του ελληνικούς και ρωσικούς. (Η γνωστή μας ελληνική μετάφραση είναι του Ρήγα Γκόλφη). Ο «Ρήγας», η πολιτική νεολαία του κόμματος που έχει στους κόλπους του τόσες αξιόλογες μουσικές συντροφιές, δεν θάταν ενδιαφέρον να φέρει στη δημοσιότητα κάποτε, με μια συναυλία, το επαναστατικό - μουσικό έργο του Λαπαθιώτη; Ρίχνω την πρόταση σαν μια μποτίλια στο πέλαγος...

★

Ας τελειώνω την περιδιάβασή μου στο θαυμάσιο βιβίο του Κόρφη για τον Λαπαθιώτη με ένα περιστατικό που υπήρξε για τον ποιητή πλήγμα κατάστηθο από το αυταρχικό κράτος της 4ης Αυγούστου και τους λογοκριτές του, τον περιβόητο Τάκη Μπαρλά, (υποτίθεται άνθρωπο της πνευματικής οικογένειας) και τον άλλο Πυλοβάτη του σκοταδισμού το δημοσιογράφο Μιχάλη Παπαστρατηγάκη, άνθρωπο του φασιστικού καθεστώτος του Μεταξά που ακολούθησε κατόπιν τους ναζήδες και ψωμίστηκε με τα αργύρια της προδοσίας.

Έβγαιναν τότε (1938) τα «Νεοελληνικά Γράμματα» φιλολογικό περιοδικό ατίθασο και δημοκρατικής υποδομής που διεύθυνε ο αγαπητές μου Δημήτρης Φωτιάδης. Όλοι οι προοδευτικοί άνθρωποι του τόπου έδιναν τη συνεργασία τους πρόθυμα, σαν συμβολή στο ανάθεμα του φασισμού. Είχε δώσει κι ο Λαπαθιώτης μια συνέντευξή του στο περιοδικό, όπου είχε παρεμβληθεί αυτόγραφο σε φωτοτυπία το γνωστό ομοφυλόφιλο ποίημά του:

Ψηλό, λιγνό, τρελλό για χάδι
δουλεύει σ' ένα μαγαζί.
Το πήρα ένα Σάββατο βράδυ
και κοιμηθήκαμε μαζύ.

Οι δυο λογοκριτές, κήνσορες της «ηθικής» ενός διεφθαρμένου ώς το κόκαλο καθεστώτος έγιναν θηρία — προφανώς για να δικαιολογήσουν κιόλας το μισθό τους. Και απέρριψαν τη συνέντευξη εξαιτίας του ποιήματος. Οπότε ο δυστυχής ο Λαπαθιώτης, εξουθενωμένος τότε ψυχικά, αναγκάστηκε να υποχωρήσει και να γράψει στον απαίσιο Μπαρλά γράμμα προσφωνώντας τον «Αγαπητέ Τάκη», στο οποίο γράφει ότι για να μην κακοκαρδίσει «παλιούς και καλούς φίλους» καθώς αυτός και ο Μιχάλης Παπαστρατηγάκης, «αποφασίζει ν' αλλάξει τον ένοχο στίχο» για να εμφανιστεί «περισσότερο σύμφωνος με το πνεύμα της νέας καταστάσεως».

Και διόρθωσε το στίχο, προς δόξα και όνειδος των απανταχού λογοκριτών:

«Το πήρα ένα Σάββατο βράδυ
*μα **δεν** πλαγιάσαμε μαζύ!»*

Ο Λαπαθιώτης αυτοκτόνησε στις 11 Ιανουαρίου 1944. Βλέποντας ότι ερχόταν ένας νέος κόσμος που δεν μπορούσε να συμβιώσει μαζί του ψυχικά κάλεσε μια μέρα τον ΕΛΑΣ της περιοχής του κι του παρέδωσε για τον αγώνα τα όπλα του στρατηγού πατέρα του. Την πληροφορία μου έδωσε εδώ και τριάντα χρόνια ο γενικός κληρονόμος και φίλος του Κώστας Χριστοδούλου τυπογράφος, μια μέρα του 1955 στο τυπογραφείο του Σταύρου Τσακίρη όπου εργαζόταν.